

קידוש החודש - דף העשרה

שָׁלוֹם! אַתָּה זוֹכֵר שֶׁמִּחָר רֵאשׁ חֹדֶשׁ?
צָרִיךְ לִזְכֹּר לְלִבֵּשׁ חֻלְצָה לְבָנָה!

טוֹב שֶׁפָּגַשְׁתִּי אוֹתְךָ! אֲנִי מִשְׁתַּמֵּשׁ רַק בְּתַאֲרִיךְ לוֹעֵזִי, וְאִם לֹא הֵייתָ אוֹמֵר, לֹא הֵייתִי יוֹדֵעַ שֶׁרֵאשׁ חֹדֶשׁ מֵגִיעַ.

בְּאֵמֶת?
נִרְאָה לִי שְׂאֵם תִּדְעַ עֲבָדוֹת עַל הַלוּחַ
הָעִבְרִי-הַלוּחַ שֶׁלָּנוּ, תַּעֲדִיף לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַאֲרִיךְ
עִבְרִי.

עוֹרֶרְתָּ אֶת סִקְרָנוֹתַי!
תוֹכֵל לְלַמֵּד אוֹתִי עַל הַלוּחַ שֶׁלָּנוּ?

בְּשִׂמְחָה רַבָּה!
הִנֵּה מְסַפֵּר עֲבָדוֹת הַקְּשׁוּרוֹת לְלוּחַ הַשָּׁנָה הָעִבְרִי. בְּהִמְשֵׁךְ תוֹכֵל
לְמַצֵּא עוֹד הֶסְפָּרִים עַל חֵלֶק מֵהַדְּבָרִים שְׂאִזְכִּיר:
1. הַלוּחַ הָעִבְרִי הוּא הַמְדוּיָק בְּיוֹתֵר וּמִתְאִים גַּם לְשִׁמּוֹשׁ וְגַם לִיָּרֵחַ.
2. קְבִיעַת הַלוּחַ הָעִבְרִי קְשׁוּרָה לְשִׁתִּי מִצְוֹת הַמּוֹפִיעוֹת
בְּסֵפֶר שְׁמוֹת.
3. בְּעֵבֶר, קְבִיעַת הַלוּחַ הָעִבְרִי הֵייתָ עַל יְדֵי עֲדִים.
4. לְכָל הַחֲגִים וְהַזְּמָנִים הַמִּיחָדִים שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל יֵשׁ תַּאֲרִיךְ
עִבְרִי קְבוּעַ. מִי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַאֲרִיךְ עִבְרִי, יִכּוֹל בְּקִלּוֹת לְדַעַת
מָתִי רֵאשׁ חֹדֶשׁ, חָג אוֹ צוּם.
5. הַקַּב"ה נָתַן לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל אֶת הַסְּמִכוֹת
לְקַבֵּעַ אֶת לוּחַ הַשָּׁנָה, וְאִפְלוּ בְּשָׁמַיִם פּוֹעֲלִים לְפִי מָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל
קוֹבְעִים!

❖ מצוות קידוש החודש:

"ויאמר ה' אל משה ואל אהרן... החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה" (שמות י"ב, ב).

החדש הזה- הראהו לבנה בחידושה ואמר לו: כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חודש. (רש"י)
זמן קצר לפני מפת בכורות ויציאת מצרים, מתגלה הקב"ה ומראה למשה את הירח בחדשו, ומלמד אותו שפאשר יראו את הלבנה החדשה, יקדשו את החדש.
זאת המצוה הראשונה בה מצטוים עם ישראל פעם: מצות קדוש החדש.

החדש העברי נקבע לפי הירח. הירח מסתובב סביב פדור הארץ פעם ב29 ימים וחצי בערך. ולכן החדש העברי הוא 29 או 30 ימים.

כר נראה הירח:

במילת החדש ביום הראשון	באמצע החדש ביום ה-15	בסוף החדש ביום ה-30
א'	ס"ו	ל'

כיצד קובעים אם חדש הוא 29 יום או 30?
בזמן שהיתה סנהדרין, היו מגיעים עדים להעיד לפני בית הדין, שראו את הירח מתחדש (בסוף חדש כבר לא רואים את הירח, וכשמתחיל חדש חדש רואים אותו שוב דק) כשקבלו בית הדין את העדות, היו קובעים שזהו ראש החדש, ומיד מתחילים להודיע על כך לכל עם ישראל כדי שידעו מתי יחולו החגים.

ואחר כך היו מכניסים את השני ובודקים אותו... הכזה ראית או כזה?	כיצד היו בודקים את העדים? זוג שבא ראשון בודק את החדש ומכניסים את הגדול שבהם ואומרים לו: אמור, כיצד ראית את הלבנה?	חצר גדולה היתה בירושלים... ולשם כל העדים מתכנסים...
היו משיאים משואות: ועולה לראש ההר ומצית בהם את האור עד שהוא רואה את חברו שהוא עושה זאת בראש ההר השני והשלישי.	ראש בית הדין אומר: מקודש וכל העם עונים אחריו: מקודש, מקודש.	

(עיף מסכת ראש השנה, פרק ב', משניות ה'-'ח')

העזר ביומן וכתב כמה ימים יש בכל אחד מהחדשים הבאים:

תשרי: _____ חשוון: _____ כסלו: _____
אייר: _____ סיוון: _____ אלול: _____

השלים את החדשים החסרים, ומצא את שמות החדשים בתפזרת:

ט	א	ז	ז	א	ד	ר	ט	ש	ר
ש	ב	ט	צ	י	ב	ג	ו	ג	ת
ע	ס	ב	א	י	ס	ע	נ	ל	צ
פ	ס	ת	ש	ר	י	ט	י	ע	כ
ו	ו	ס	ע	ר	ו	ב	ס	כ	ס
ח	ח	ב	ח	ש	ו	ו	נ	ג	ל
י	ח	ח	ר	ק	נ	ג	ב	ת	ו
י	ס	נ	ל	פ	ע	ח	ס	מ	כ
ק	צ	צ	ס	ת	א	ל	ו	ל	ל
ג	ק	ל	ל	ל	ו	ת	ש	ז	ג

- תשרי _____
- חשוון _____
- כסלו _____
- _____
- _____
- _____
- אייר _____
- סיוון _____
- אלול _____

עכשו אני כבר יודע על מצוה אחת הקשורה ללוח וגם כיצד הירח קשור לענין. אך מהי המצוה הנוספת, ומה הקשר של השמש?

בשביל לענות על שאלותיך הטובות, נצטרך להכיר שני משגים חדשים:

- שנת ירח: 12 פעמים בהם הירח מקיף את כדור הארץ. בשנת ירח ישנם כ-354 ימים
- שנת חמה: פעם אחת שכדור הארץ מקיף את השמש. דבר זה לוקח כ-365 ימים. עונות השנה נקבעות על פי שנת החמה.

אנחנו רואים ששנת חמה ארוכה בערך באחד עשר ימים משנת ירח. בגלל זה, כאשר מחשבים את החדשים לפי הירח, החדשים לא יוצאים בעונות קבועות.

- כזה הוא לוח השנה המסלמי. הוא נקבע רק על פי הירח. ולכן חדש מסוים יכול להיות פעם בקיץ ופעם בסתו וכו' הלאה.
- לוח השנה הלועזי מחשב רק על פי השמש. החדשים יצאו בעונות קבועות, אך אין כלל התחשבות בירח. לפעמים חדש יתחיל כאשר הירח מלא ולפעמים כאשר הוא חסר.

❖ עיבור השנה

"את חג המצות תשמר... למועד חדש האביב..." (שמות כ"ג, ט"ו-ט"ז)

תמונה
איור
טבלה
טיוט
טיוט

"שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' אלקיך..." (דברים ט"ז, א)

התורה מדגישה שחג הפסח צריך לצאת דווקא באביב.

כפי שהזכרנו, אם נחשב את התאריכים רק לפי שנת ירח, לפי סיבובי הירח סביב כדור הארץ, במהלך השנים חודש ניסן כבר לא יצא באביב...

כְּדִי לְהַשְׁלִים אֶת הַיָּמִים הַחֹסְרִים בֵּין שְׁנַת יָרֵחַ לְשְׁנַת חֶמָה, וְכִדִּי לְדַאֵג שֶׁפֶּסַח יֵצֵא בְּאֲבִיב, מְעַבְרִים אֶת הַשָּׁנָה. אַחַת לְכַמָּה שָׁנִים, מוֹסִיפִים חֹדֶשׁ נוֹסֵף לְשָׁנָה. זוֹהִי כְּמוּבֵן שָׁנָה מְעַבְרָת.

עֲכָשׂוּ אֲנִי מִבֵּין אֶת הַפְּסוּק שֶׁלְּמִדְנֹו בְּחֻמֵּשׁ בְּרֵאשִׁית, כְּאֲשֶׁר נִבְרָאוּ הַמְּאוֹרוֹת: "יְהִי מֵאֲרֵץ בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לְאֹתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם – הַמְּאוֹרוֹת, הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ עוֹזְרִים וּמְשַׁמְשִׁים אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּקִבְעַת הַחֲגִים וְהַשָּׁנִים! אָבֶל – לָמָּה הַיּוֹם לֹא מוֹקְדָשִׁים אֶת הַחֹדֶשׁ עַל פִּי עֲדִים?"

3000 שנה לאחר חרבון בית המקדש השני, המצב בארץ ישראל היה קשה, הרומאים רדפו את היהודים ואת החכמים ופגעו בקיום התורה והמצוות, ולכן לא יכלו להמשיך לקדש את החודשים על פי הראיה ובעזרת בית דין של סמוכים (חכמים מקומיים).

ללא לוח שנה אין חגים ואין מועדים, מה יהיה?

כְּשֶׁרָאָה הַלֵּל (הַשָּׁנִי) אֶת כָּל זֹאת, עָמְדוּ הוּא וּבֵית דִּינֹו וְתִקְנֹו, שְׁמַעְתָּה לֹא יִקְבַּע רֹאשׁ הַחֹדֶשׁ בְּבֵית הַדִּין עַל פִּי רְאִית הַיָּרֵחַ, אֲלָא לְפִי חֲשׁוֹן מְסֻדָּר וְקְבוּעַ, וְכֵן גַּם קִבְעַת הַשָּׁנִים הַמְּעוֹבְרוֹת. בְּצוּרָה זֹאת נִקְבַּע לוח השנה שלנו כיום. בעזרת ה' כְּשֶׁנִּזְכָּה שׁוֹב לְסִנְהֶדְרִין, יִקְדָּשׁוּ אֶת הַחֹדֶשׁ עַל פִּי עֲדִים.

צבע רק את המשפטים הנכונים:

1. קדוש החדש זו המצוה הראשונה שהצטוו ישראל.
2. חֹדֶשׁ הוּא 29 יָמִים או 30.
3. הלוח העברי מתחסס גם לשנת ירח וגם לשנת חמה.
4. בשנת חמה יש בערך 354 ימים.
5. שנת ירח ארוכה יותר משנת חמה.
6. שנת חמה ארוכה יותר משנת ירח.
7. כְּאֲשֶׁר הַיָּרֵחַ מְלֵא, זֶה סִימָן שֶׁמִּתְחִיל חֹדֶשׁ חֹדֶשׁ.
8. הַלֵּל הַשָּׁנִי וּבֵית דִּינֹו קִבְעוּ אֶת לוח השנה שיש לנו היום.
9. בלוח העברי מתחססים רק לשמש ולא לירח.
10. עבור השנה נועד כדי לדאג שפסח יצא באביב.
11. שנת ירח היא בערך 365 ימים.
12. החדש בלוח העברי נקבע על פי השמש.

דבר את המספרים הרשומים ליד המשפטים הנכונים. אם צדקת, קיבלת את מספר הימים שיש בחודש מלא.

נאס"א, סוכנות החלל של ארצות הברית, השקיעה כסף רב בלויינים ומחקרים, והשתמשה בכלים אלקטרוניים משוכללים, כדי לגלות כל כמה זמן הירח מתחדש. התשובה אליה הגיעו כמעט זהה למספר הידוע לחכמי ישראל אלפי שנים קודם לכן....

חכמה זו של קביעת הלוח עברה במסורת ממשה רבנו לחכמי ישראל, ועליה אמרה התורה: 'כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה' (דברים ד, ו).

• על פי הספר "נחלי בא-גד", הרב יוסף באגד, ואתר יהדונט.